

F. Hanák, J. Hudeček, I. Flasar, I. Tuša: **ZOOLOGICKÉ SBÍRKY LOVECKO-LESNICKÉHO MUZEA V ÚSOVĚ. Komentovaný katalog.** Vlastivědné muzeum v Šumperku, ISBN 80-85083-42-6, 52 str. Cena neuvedena

Zámek Úsov nad stejnojmennou obcí mezi Olomoucí a Šumperkem je už od konce 19. stol. známý jako lovecko-lesnické muzeum, které vzniklo zásluhou Johanna II. z Lichtenštejnu. Toto zaměření si muzeum zachovalo dodnes a stále častěji ho vyhledávají nejen běžní návštěvníci, ale i odborníci z domova i ciziny. Není divu, neboť v sálech, na chodbách a v depozitářích zámku je uloženo přes 2 600 objektů zastupujících více než 500 druhů obratlovců celosvětové fauny. Sbírkám dominují lovecké trofeje převážně afrického původu, ale najdeme tu i řadu zajímavých ukázek a historických dokladů středoevropské fauny či z jiných končin světa. Kromě klasických dermoplastických preparátů (vycpanin) a různě upravených trofejí jsou na úsovském zámku i pozoruhodné sbírky hnízd ptáků a savců, ptačích vajec, entomologických a osteologických objektů, zoologických abnormalit a různých kapalinových preparátů včetně embryí. Většina exponátů a sbírkových položek pochází z období let 1910-1930 a je tudíž významným dobovým svědectvím nejen o zvířetě z první poloviny 20. stol., ale i obrazem tehdejšího stavu myslivosti a preparátorské dovednosti. Vědeckou hodnotu celé sbírky umocňuje dokonale vedená a odborně zpracovaná dokumentace včetně náleзовých protokolů k jednotlivým trofejím či jiným přírodninám.

Logickým vyústěním pečlivě vedené sbírky je vydání katalogu, který přispívá k její prezentaci u nás i v zahraničí. Je koncipován jako průvodce, či lépe řečeno praktická pomůcka pro návštěvníky muzea, a zároveň představuje ucelený zdroj unikátních informací pro další využití v nejrůznějších směrech (historie zoologie či lovectví, vývoj preparačních technik, srovnávací studie, faunistika apod.). Odbornou hodnotu katalogu zvyšují i údaje o jednotlivých položkách (pokud jsou k dispozici) — pohlaví, lokalita, datum a případně komentář k neobvyklým či zajímavým dokladům. Pro přehlednost je připojen i samostatně zpracovaný seznam českých lokalit podle geomorfologických jednotek. Shrnutí dohromady, kolektiv autorů pod vedením F. Hanáka, osvědčeného znalce starých muzejních, zámeckých a školních sbírek, sestavil publikaci, která svou náplní daleko přesahuje „hradby“ úsovského zámku. Bylo by zároveň víc než příjemné, kdyby se stal i inspirací pro další autory ke zpracování podobných soupisů zoologických sbírek v ostatních zámeckých objektech u nás.

Katalog lze zakoupit přímo na zámku Úsov anebo objednat v muzeu (Vlastivědné muzeum, Hlavní třída 22, 787 31 Šumperk, e-mail: ovmsumperk@seznam.cz).

Miloš Anděra

Jaroslav Křístek, Jaroslav Urban: **LESNICKÁ ENTOMOLOGIE.** Nakladatelství Academia, Praha 2004, 446 str. Cena 295 Kč.

Pro studium entomologie jako vědního oboru není v naší republice mnoho příležitostí. Je přístupné pouze na vysokoškolské úrovni, zejména na Univerzitě Karlově, ale také na více či méně specializovaných školách, jako jsou např. zemědělské univerzity. Ostatní zájemci o tuto vědu jsou odkázáni na samostudium v rámci svých amatérských ambicí. Zatímco v prvním případě jde především o zvládnutí oboru jako celku, na specializovaných školách kromě výuky obecných znalostí jsou studenti podrobně seznámeni se zaměřením na využití poznatků základních funkcí jednotlivých organismů v systému přírody a zejména při hospodářské činnosti člověka. Na problém se nahlíží z obou stran, ať už užitečností či škodlivostí daného organismu. K takovému poznání vybrané skupiny slouží právě předkládaná Lesnická entomologie, učebnice sestavená dvojicí renomovaných vysokoškolských profesorů, spjatých dlouhotrvajícím spolupůsobením na jednom pracovišti — Ústavu ochrany lesů a myslivosti při Lesnické a dřevařské fakultě Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně.

Právě díky dlouhodobé pedagogické práci obou specialistů, prověřované po desetiletí v lesnické praxi jejich žáky, bylo možné sestavit tuto velmi žádanou a dlouho očekávanou publikaci. Do té doby museli studenti lesnických oborů čerpat z dříve vydané vynikající Lesnické zoologie, zpracované pod vedením prof. Antonína Pfeffera (SZN, Praha 1954). Kromě tohoto díla bylo možno získávat znalosti ještě z knihy téhož autora Ochrana lesů (1961). Moderní verzi této problematiky je v r. 2002 publikovaná učebnice Ochrana lesů, sestavená prof. Jaroslavem Křístkem. Právě vydaná Lesnická entomologie tvoří spolu s posledně jmenovanou knihou ucelený systém přehledu poznatků z oboru lesnické entomologie s možnostmi ochrany lesních porostů ve spojitosti s lesnickými významnými druhy hmyzu.

Kniha má kromě úvodních kapitol dvě hlavní části. První se podrobně věnuje morfologii hmyzu z hlediska jeho vnější i vnitřní stavby těla, samostatně jsou zpracovány poznatky pro dospělá i nedospělá stadia hmyzu s přihlédnutím na odlišnosti jednotlivých skupin, řádů. Obdobný pohled autoři použili i v oddílu věnovaném vývoji hmyzu a rovněž i v posledním hlavním oddílu, který se zabývá ekologií hmyzu v celé šíři. Autoři na konkrétních případech dokládají různorodost a složitost celé problematiky, vnitřní rozdílnost skupin apod.

Druhou, systematickou část knihy tvoří v úvodu přehled živočišné soustavy pro předmětné organismy — vzdušnicovce (*Tracheata*). V tomto smyslu je řazena celá tato část, přičemž převážná většina se logicky zabývá hmyzem (*Insecta*). Pravděpodobně převzetím informací ze starší literatury jsou v úvodní kapitole kůrovcovití řazeni do nadčeledi *Scolytoidea*. Tato skupina brouků je již dnes oprávněně začleněna jinam, dokonce existují současné studie řadící kůrovcovité na úroveň nejvýše pod-

čeledi v rámci čel. nosatcovitých (*Curculionidae*).

Uváděné druhy byly vybrány na základě jejich významnosti v lesním ekosystému podle jejich pozitivní, či negativní funkce. K systematické orientaci poslouží 150 barevných fotografií dospělců hmyzu a další snímky jejich vývojových stadií a symptomů poškození spolu s bohatou ilustrací perokresbami. Zde by bylo vhodné odkazem odlišit obrázky autorsky originální od převzatých, či zpracovaných na základě předlohy jiných autorů. Kromě obecných charakteristik jednotlivých vyšších taxonomických jednotek, např. řádů a podřádů, jsou uvedeny znaky vybraných druhů, jejich základní morfologické údaje, způsob života, významnost, funkce a projevy v lesním ekosystému. U lesnických nejvýznamnějších druhů jsou tyto informace rozvedeny podrobněji, je popsána morfologie dospělců i jejich vývojových stadií, v případě potřeby také odděleně bionomie těchto jednotlivých stadií, vztahy předmětného druhu k živým rostlinám, přirozeným nepřátelům a stručné uvedení hospodářské významnosti v uplynulých obdobích.

Za případnou třetí část knihy by bylo možné označit oddíl věnovaný použité literatuře. Byť se zdá být velice stručná, přece jsou zahrnuta všechna základní literární díla většího rozsahu zabývající se přímo danou nebo úzce související problematikou. Pro podrobnější studium si však zájemci musí vyhledat další literaturu k tomuto tématu.

Dílo lze vřele doporučit jak pro účel výuky na lesnických zaměřených školách, pro které bylo zejména sestaveno, ale i pro ostatní zájemce, kteří získají ucelený přehled o hmyzích druzích, s nimiž se mohou setkat při podrobném studiu lesního ekosystému či při toulkách přírodou. Zdrojem informací bude jistě i všem zájemcům z amatérské sféry, zejména entomologické. Najdou zde informace o důležitých vztazích mezi jednotlivými druhy a jejich prostředím, které jinak u mnoha dalších druhů hmyzu stále chybějí. Kniha tvoří základ pro studium následných oborů, zejména ochrany lesa, jejíž je speciální entomologie nedílnou součástí.

Miloš Knížek

Jaroslav Boháč, Jan Matějčík: **KATALOG BROUKŮ PRAHY, SVAZEK IV, ČELEDĚ DRABČÍKOVITÍ — STAPHYLINIDAE.** Praha 2003, 256 str., vydáno vlastním nákladem s finančním příspěvím Hl. m. Prahy. Cena neuvedena.

Po svazku I (*Chrysomelidae*, *Bruchidae*, *Uronidae*), sv. II (*Anthribidae*, *Curculionidae*) a sv. III (*Carabidae*) vyšel svazek IV (*Staphylinidae*). Drabčiči u nás tvoří na počet druhů nejrozsašlejší čeleď brouků (kolem 1 400 druhů), proto se předpokládala obtížnost zpracování. Autoři (první z Českých Budějovic, druhý z Hradce Králové) se však s tímto úkolem nevyrovnali dost dobře; opomněli údaje pražských broučkařů, proto je katalog velmi ochuzen. Přitom stačilo navštívit pravidelnou schůzku pražských entomologů a popřát sluchu jejich údajům, doloženým sbírkovými exempláři.

V knížce se projevuje i malá znalost Prahy ve zkomolených názvech pražských